

O p o n e n t s k ý p o s u d e k

Alexander Matoušek

Vnitřek lesa a lesní charaktery (Krajinomalba Julia Edvarda Mařáka)

Rozhodně nelze říci, že dílo Julia Mařáka by se v poslední době těšilo nějak intenzivnímu zájmu historiků umění. Důvody jsou nabíledni: Jsou to “klidná” plátna, kde se většinou “nic neděje”; díla, která zaznamenávají náladu spíše než narraci. Ponecháme-li stranou několik textů, jejichž autory byli umělci přátelé, současníci a žáci, stejně jako přehledů českého umění 19. století, pak zbývají pouze dva výstavní katalogy: Jitka Boučková, *Julius Mařák* (Východočeská galerie Pardubice 1981), a zejména: Naděžda Blažíčková-Horová, *Julius Mařák a jeho žáci* (Národní galerie v Praze 1999). Tyto katalogy přinesly monografické utřídění a zpracování Mařákových děl, ale – bohužel – nijak zvláště nepřispěly k pochopení jeho charakteru a významu.

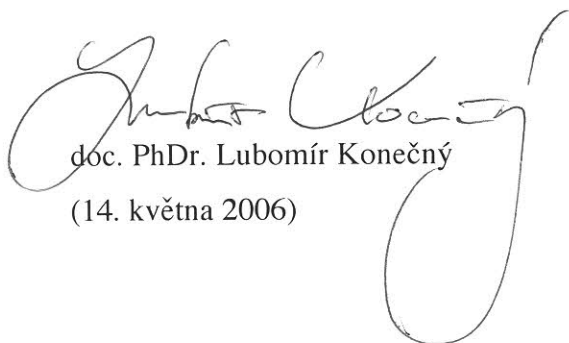
Právě takový cíl si však klade předložená dizertační práce: Alexander Matoušek se nemíní věnovat povšechným úvahám o Mařákově cestě od romantismu k realismu či o jeho možných vztazích k Barbizoncům nebo k impresionismu (s. 4), ale jde mu o “důvěrné poznání” toho, “co dílo sděluje”. Současně ale “sleduje umělcovu tvorbu v souvislosti s několika charakteristickými tématy dobového duchovního klimatu” (s. 5) – a těm jsou věnovány jednotlivé kapitoly této dizertace.

Jejich obsah a jeho klíčová pozitiva je velmi obtížné na tomto místě resumovat. Jejich totiž mnoho a jsou velmi jemně, ba sofistikovane formulovány. To je ostatně zjevné hned při prvním pročetí Matouškovy práce. Je logicky vystavěná, klidně a trpělivě argumentovaná. Především je ale třeba podtrhnout, že doktorandův jazyk je neobvykle úsporný a přitom maximálně výstižný, protože filosoficky přesný. Až na místy poněkud konzervativní disci a pravopis, je obrovským potěšením tento text číst.

Jaká je Matouškova metoda? Je to “close reading” jak Mařákových obrazů, tak textů, které užívá pro jejich interpretaci (Chateaubriand [s. 9-10], Valéry [13], Březina [s. 40-41], Kalvoda [s. 60-65], Stifter [s. 67-70], Balzac [s. 71-75], Goethe [s. 84-85], Runge [s. 90]). Nejen umělcovy obrazy, ale také tyto texty jsou velmi pozorně, slovo od slova interpretovány tak, až se stávají klíčovými výpověďmi o jeho životě a díle

(zejm. Kaván a Kalivoda). Doktorand si při svém výkladu Mařákova díla velmi vnalézavě bere na pomoc také Henriho Fréderica Amiela a jeho koncept “krajiny jako stavu duše” (s. 18-31) nebo Aloise Riegla a jeho stat’ z roku 1899 o náladě (*die Stimmung*) jako obsahu moderního umění. Obrazy českého malíře dále srovnává s díly Antoina Watteaua (s. 45-46) nebo s kompozicemi Gustava Dorého (s. 55-56). Ve všech těchto případech, ať již vizuálních nebo textuálních, ale nejde o zjišťování a ověřování zdrojů či pramenů Mařákova umění, nýbrž o paralely či okolnosti, které pomáhají mu porozumět: “*not causes but circumstances*” (Michael Podro).

Úhrnem lze konstatovat, že Alexander Matoušek předložil neobyčejně zralou a skvěle napsanou práci, která představuje v současných českých dějinách umění dosud chybějící hlas vycházející z fenomenologického přístupu k uměleckému dílu. Jeho práci rozhodně doporučuji k obhajobě jako práci dizertační.

doc. PhDr. Lubomír Konečný
(14. května 2006)